

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debrecen, Kollégium.
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A magyar hazáért.

Szegény magyar kálvinisták mi, kik, mindig s mindnyájan sóvárogunk a magyar szabadsá-
gért s kiket — mindig s mindnyájunkat — rebel-
líseknek tartottak a hatalmon levők, ha mint
szép ábrándképet magunk elé varázsoltuk a
magyar állami teljes önállóság és függetlenség
képét, szinte megittasultunk az elképzelt gyönyör-
rűség élvezetétől. Úgy gondoltuk, hogy, mikor
megvirrad majd valaha, akkor lesz csak ünnep
a világon; ragyogni fog az örömtől mindnyájunk-
nak arca s hallani fogjuk egymás szívének a
boldogságtól hangos dobogását.

Igy gondoltuk. S most, hogy kisütött ránk
a teljes állami önállóság napja, — érezzük-e ezt
az elképzelt, ezt a remélt boldogságot? Szomorú,
hogy nem tudjuk érezni. Szegény magyar hazánk
megint körül van véve ellenséggel, mely innen
is, onnan is prédára éhesen akar darabokat, —
drága, szerelmes, húsunk-vérünk darabokat le-
tépni. Nem is lehetetlen, hogy nem tudjuk meg-
akadályozni a rossz indulatú szomszédok szán-
dékának teljesülését. Hát hogyan tudjuk átengedni
magunkat a magyar függetlenség feletti boldog-
ságnak, mikor hazánk épsége, élete miatt kell
aggódnunk?

Szegény magyar kálvinisták mi, kik olyan
nagyon magyarok vagyunk, hogy sehol-semerre
nem látunk magunk atyafiait s ha elveszítjük
magyarságunkat, elveszünk mindenestül, — sze-
gény magyar kálvinisták, kik eddig mindig utol-
sók voltunk a hatalmasok előtt, kik mindig
utolsók voltunk a nem független magyar állam
jótéteményeinek élvezetében, — természetes,
hogy első vagyunk a független magyar államot
fenyegető veszedelmek miatti mély szomorúságban.

Ha csakugyan szétszaggatnák a magyar
állam ezer esztendő, sok drága magyar vérről
megszentelt földjét, egy felekezet sem veszít vele
annyt, mint mi reformátusok. Nemcsak azért,

mert mi mindnyájan magyarok vagyunk s közü-
lünk minden egy elszakított lélek rá nézve idegen
uralom járma alá kerül, hanem azért is, mert a
mi egyházunk életerét is elvágja a magyar nem-
zet egységét szétdaraboló kés. Mi nem találha-
tunk vigasztalást abban sem, hogy egyházunk
egységének nem szabja határát az állam területe.
Mi hazánk szétdarabolásával magunk is részekre
oszlunk s az együtt erős, népes magyar refor-
mátus egyház részekre tagolva érezni fogja a
divide et impera régi elv súlyos igazságát. Intéz-
ményeink, melyeket eleink keserves munkával s
nagy áldozatokkal emeltek, megroppannak s az
eddig közös erővel összeszedetetett szétszórt
csontokba nem lesz, aki életet leheljen. A vér-
mes reménységek, melyeket — sokszor óvtunk,
hogy túlzottan — az állami támogatásba vetet-
tünk, mind por és hamuvá lesznek. Az erősebb
részek, magukra hagyatottan a maguk fenntartá-
sának gondját fogják érezni s a gyöngébb részek,
támogatás nélkül elpusztulnak.

Am ne hallassunk még Kasszandra-jóslato-
kat. Még csak latnunk kell a veszedelmet, de
nem bizonyos a veszedelem. Fogjunk össze, atyám-
fiai és kísértsek meg, ha lehet, elhárítani azt
magunkról. Tegyük meg mindent, ami tőlünk
telik, Világosítsunk fel mindenkit, aki nem tudná,
hogy itt ezen a földön az általános emberi kultúra
érdekében szükség van erős, egységes magyar
államra. Ennek a hirdetésétől, barátaink és ellen-
ségeink közt, ne tartson vissza „nec civium ardor
prava jumentium, nec voltus instantis tyranni.“
Egyetértve, vállat vállhoz vetve, hideg elmével,
szilaj elszántsággal, lángoló lelkesedéssel kísért-
sük meg fenntartani a magyar egységet. Ne
legyen most köztünk magyarok közt semmiféle
párt, semmiféle ellentét, csak egy párt legyen:
a független egységes Magyarország pártja. Ne
birálgassunk most, ne vetélkedjünk, ne akarjunk
jobbak, okosabbak lenni egymásnál, higgyük el
szentül, hogy minden magyar testvérünk a haza

megmentésén buzgólkodik és ezzel a szent hittel mentésük meg együtt a magyar hazát.

Nehéz nekem — mondotta Kunfi Zsigmond egy nyilvános gyűlésen — nehéz nekem régi meggyőződéses szocialdemokratának ezt kérnem, de mégis azt kérem: most néhány hétre függesztünk fel minden osztályharcot, minden osztálygyűlöletet és munkálkodjunk együtt egy táborban.

Könnyű nekem, meggyőződéses keresztyének azt kérnem s könnyű töletek kérnem, kik velem együtt a Krisztus szolgálói vagytok: most, legalább ezekben a válságos időkben, legyünk a Krisztus igaz követői, szeressük egymást, hogy megmenthessük magunkat, — magunkat, az édes, imádott magyar hazát.

Kun Béla.

Tárca

Elnöki megnyitó

a Csokonai Kör 1913 nov. 17-én tartott felolvasó gyűlésén.

Midőn a Csokonai Kör ez évi első felolvasó gyűlését megnyitóm, engedje meg a t. Közönség, hogy olyan észre- és gondolatokról is szóljak néhány szót, melyek ez idő szerint mindnyájunkat érdekelnek. A Csokonai Körnek nem feladata politikai kérdésekkel foglalkozni, alapszabályai sem engedik, nem is tette, nem is teszi. De midőn nemzetünk élete, fajunk fennmaradásáról van szó, amidőn egymás szeméből kiolvassuk a mélységes aggodalmakat, lehetetlen bizonyos politikai — de természetesen nem pártpolitikai — határokat is meg nem érinteni.

Itt van mindjárt első sorban a forradalom, amelyben élünk, a valódi, az igazi forradalom, mely mint láz járja át idegeinket, amelynek válságait szívünk verésével figyeljük és a nemzeti gyógyulásnak előérzetével várjuk.

Soha sem féltém, most sem félek a forradalomtól; mind a történelem, mind a nemzetek lélektana azt tanítja, hogy a forradalmak többet javítanak, mint rontanak, több értéket termelnek, mint amennyit elrombolnak. Anglia nagysága és hatalma a 17. századbéli két forradalmán a véres és vértelen forradalmon erősödik meg. Franciaország forradalma, amint költője dallja, „eszmék magával hinté be a világot, a szabadság arat“. A múlt század magyar forradalma — mert én mindig annak tartottam és tanítottam, nem csupán függetlenségi vagy szabadságharcnak, a nép is mindig ennek nevezte — tett bennünket több, mint 3 százados tespedés után ismét elfogadottá a világnemzetek sorában. Sőt a világfejlődés történelmi institúciójának tartom a vihar romboló, de egyszersmind tisztító erejével, mely az életképes nemzetek szervezetét erősíti, újjászülí és azokat rohamosan viszi előre. És bár a legtöbbször nagy áldozatokkal, borzalmakkal jár, bár eszközeiben

nem válogatós, még ezeket is, ha nem menteni és helyeselni, de megérteni lehet. Sőt van benne bizonyos önmagát fékező erő, mely a szertelen ürbe felszállongó szenvedélyeket mintegy a föld vonzóerejének hatalmával vonja vissza. Hiszen minden haladásban van forradalom, nemesak a socialis és politikai fejlődésben, hanem vallásban, tudományban, művészetben, sőt mint épen most nálunk, a költészetben is.

Nem kell tehát kétségbe esnünk, midőn a forradalmat, az emberiség történetének ezen hol borzasztó, hol fenséges, hol ragyogó, hol elvakító természeti tüntetését, mint egy üstököszt látjuk elrohanni mellettünk. Sőt fel kell használnunk, lehetőleg értékesíteniünk nemzetünk és a világ számára a kápráztató fényt, melyet kilövell és új világításban mutatja a tárgyakat. A veszedelem csak abban lenne, ha irányítani nem tudnók. Azt kérdehetné valaki, hát lehet a forradalmat irányítani? hiszen ott vulcanicus, eruptív, nem szabályozható erők működnek. Pedig lehet is, kell is!

Ha a forradalmak izzó lávájába, amely tele van robbanó gázokkal, tele van beledobott olyan ideális rendszerekkel, tervekkel, elvekkel, újításokkal, melyeket politikusok, bölcsekszek, költők, az egyoldalú és erőszakos világboldogítás számtalan rajongói, vagy ügyes törtetői nagy mennyiségben termelnek és tartanak készenlétben a forradalom és maguk számára, ha ezek mellé beledobjuk a józan mérsékletnek várni tudó türelmét az igaz lelkesedésnek, ember- és hazaszeretetnek, a történelmi tanulságoknak örök eszméit, amelyek nemesak forró, hanem kihűlt állapotukban is ki vannak próbálva: a salak kiválik, az igaz eszmék megmaradnak a nemzetek, a világ számára örök kincs gyanánt.

És ezen nagy eredményeken kívül mennyi hasznos mellékterméke van egy forradalomnak, amit azonnal értékesíteni, vagy inkább értékteleníteni lehetne! Röviden végezhetnénk holmi rövidebb vagy hosszabb szalagokkal, láncokkal, rendjelekkel, az összes címkorsággal, a kegyelmes, méltóságos stb. címekkel. Csak egy címet elég lenne megtartani, de ezt aztán érdemelni is kellene, hogy legyünk és maradjunk e nehéz időkben „nemzetes urak“.

De míg a magyar forradalmat és leányát, a tegnap született magyar köztársaságot a legjobb reménységgel üdvözöljük, nehéz helyzetében és nagy nemzeti feladataiban szívvel-lélekkel, áldozatainkkal, munkánkkal, lelkesedésünkkel, ha a haza védelmére kell, vérünkkel is segíteni fogjuk, nem lehet, hogy eszünkbe ne jusson egy másik aggodalmas kérdés, nemzeti egyedülletünk, nyelvi és etnografiai rokonalanságunk a bennünket közelebről környező világban.

Szent István királyunk még az „egy nyelvű nemzetet törekenynek és gyengének“ mondja, gondolom csak azért, mert ezer év óta tartó nemzeti hibánkat, hogy kevesen voltunk és kevesen vagyunk, felismerte és úgy látta, hogy a magyarnak ebben az új hazában több

fejta néppel együtt kell gyakorolni és végezni államalkotó és államfentartó feladatait. Nyelvünk rokontalan és elég nehéz, míg a bennünket környező kisebb nemzetek könnyebben hozzá tudnak simulni a germán, latin és szláv nagy nyelvesaládokhoz. Míg a mi rokon nyelvesaládainkhoz tartozó nemzetek, tehát saját rokonnaink bennünket csak pusztítottak: „Most rabló mongol nyilat zúgattad felettünk, Majd töröktől rabigát vállainkra vettünk“.

És a múlt században felebredt körülöttünk mindenütt a nemzetiségi eszme, melynek egyik alap gondolata volt, hogy a rokon népfajokat egymáshoz közelebb hozza és lehetőleg egyesítve őket, nagyobb birodalmakat, erősebb államegységeket alkosson. És mi egy kissé elkéstünk az ebből minket fenyegető veszedelem felismerésében és még inkább megelőzésében. Államalkotó erőnk meg volt, több századon keresztül fenn is tartotta harcokban, belső viszályokban ugyan, de történelmi épségben hazánkat, de államfenntartó erőnk az utolsó 3—4 században meggyöngült. Legújabb időben már csak egyes nagy embereink tartották életben a nemzetet, azok is jó részben martirjai lettek. Az a Széchenyi, akit legnagyobb politikai ellenfele Kossuth nevezett a legnagyobb magyarnak, aki a „Magyarország nem volt, hanem lesz“ jóslatot mondotta ki, hazafi aggodalmaiban öngyilkos lett. Deák Ferencnek, aki a 48-iki forradalmat 1867-ben befejezte, csak mintegy kegyelemből engedte meg a nemzet, hogy kiegyezési nagy és abban az időben nemzetmentő művét végrehajthassa. Hazafiságunk nem halt ugyan ki, de az utolsó időkben pártpolitikai hazafias frázisokra tördelődött.

És most itt állunk, vagy inkább csak vagyunk egy elvesztett háború végén, ugyancsak igénybe véve a vesztet nemzetek azon jogát, hogy régibb vezetőinket tegyük felelőssé minden bajért, ami bennünket nem tőlünk függő világtörténelmi események miatt sújtott.

És még sem szabad, nincs is okunk rá, hogy reményünket egy jobb jövőre elveszítsük. Ugyanazon okok, melyek fennmaradásunkat eddig is eszközölték, geográfiai helyzetünk és épen felpanaszolt nemzeti rokonságunk olyan posztóra állítottak bennünket, ahol a germán, szláv és latin fajoknak erős sűrűlódásai kikerülhetetlenek. Remélhetjük, hogy a világ mostani sorsát intéző hatalmak a világ jövője érdekében is jól meggondolják a magyar nemzet nagyobb meggyöngítésének eshetőségeit.

De még erősebb reményt nyújt nemzetünk megmaradására az a szokatlan, a veszedelem nagyságát is, de a veszedelmet felismerő nemzet nagyságát is mutató egyetértés, a bennünket régebben marcangoló pártpolitikának legalább momentán teljes megszűnte, amelynek nem lehetünk bizonyos mély megindultság nélkül tanúi. A visszatekintő gyűlölködésből még maradt ugyan valami, de ha igaz a nemzetnek és új kormányának hazaszeretete, amit hiszünk, hogy az, ezt a gyűlölséget is fel tudja és fel fogja áldozni és a múltba csak azért

tekint vissza, hogy a mostani gyökeres és szükséges újítások által természetesen megszakított történelmi összeköttetés szálait ismét megkeresse, a múlt tanúságait felhasználja és az új nemzeti életnek minél helyesebb és jobb feltételeit találja meg ne csak a forradalom, hanem a nemzet távolabb jövője számára is.

Kulturánkkal maradjunk meg nemzetinek, de inkább mélyítsük azt, mint minden áron új irányokat keressünk. A nemzeti fegyverkezés nehéz kérdését (ez még ismeretlen tantárgy Magyarországon) indítsuk meg. A jövőnek nemzetiségi kérdését tegyük egyszerűen kulturális kérdéssé. Az új korszaknak minden ilyen törekvéseire és munkájára Isten áldását kérjük és a nemzeti munkában segíteni fogjuk.

A Csokonai Kör céljaira a múlt évben is érkeztek a közönség köréből adományok. Nagyobb adomány Löfkovits Arthurnak, a debreczeni városi múzeum igazgatójának 5000 koronás alapítványa; nevének egyszerű felemlétese minden dícséretet feleslegessé tesz. Példáját mások is fogják követni; általában a Csokonai Körnek panasza nem lehet, mert ezen ítélet időkben is érezte a debreczeni társadalom jóindulatát. Ezt avval igyekszik meghálálni, hogy a maga részéről is teljesíteni iparkodik feladatát. Ezzel a gyűlést megnyitom.

Géresi Kálmán.

Egyház

Gondolatok a lelkesnevelés kérdéséhez.

Ezt a kérdést már régóta égetően sürgősnek tartom. Bizonyosságul hívom erre mindazon jó embereimet, akikkel évek óta eszmét cserélünk a belmisszió kérdéséről. Ilyenkor azt szoktam mondani: mindaddig életképes belmissziót nem tudunk csinálni, amíg egy új papi generációt megfelelő szellemben nem nevelünk.

Örömmel látom, hogy a D. Pr. Lap napirendre tüzte ezt a kérdést. Az eddigi hozzászólások bátorítanak engem is arra, hogy pár szerény gondolattal járuljak az ügy szolgálatához; remélve, hogy ha egyebet nem is, annyit talán elérek, hogy a magaménál jobb gondolatokat váltok ki olvasóink lelkéből s így az ügyet elaludni nem engedem.

Itt Debreczenben elég gyakran nyílik alkalmam szót váltani az ifjú Timotheusokkal. Szeretek, szoktam elbeszélgetni velök. S előttem, — mondhatom — igen soknak bizalmas szóra nyílik a lelke, talán jobban, mint professoraik előtt.

Fiatalos véleménynyilvánításukat a theologus nevelésről nem akarom sorra szedni. Sok nem nem ide való szót (nem egyszer elkeseredett, kemény kritikát) hallottam tőlük. Annyit azonban az ifjúsággal folytatott beszélgetésekből megállapíthatok, mint komoly és egyetemlegesen hangoztatott közvéleményt, hogy zúgolódnak a tanórák túlságosan nagy száma miatt. Véleményök az, hogy a közlött tudományos ismereteket jóval keve-

sebb óraszám alatt be lehetne adni nekik. Így a túlzott tanóra alatt nem fáradna ki testök-lelkök s volna kedvök egy-egy kis önképzésre is. Jelenleg pedig a helyzet az, hogy pl. én nagy ritkán tudok megfogni egy-egy theologust arra, hogy a Kossuth-utcai vallásos estélyre eljöjjön. Arra pedig egyáltalán példát sem tudok, hogy a diakonissza-otthonban tartani szokásos pénteki bibliaórán theologus ifjú részt vett volna, saját bevallásuk szerint túlon túl sok óráik miatt.

Kérdem hozzáértő, objektív szemlélőktől, hova járnának el theologusaink más helyekre, ha ezekre a kialakult s Debreczenben hála Istennek immár teljesen meghonosodott belmissziói összejövetelekre? De hát épenséggel nem járnak, ez a szomorú valóság. Mentse-gül hozzák fel még azt is, hogy az egyetemi órákon túl csak újabb terhet ró reájok a lelkészképzőintézet, anélkül azonban, hogy az újabb órák, — szemináriumi természetük révén legalább lelki üdülést jelentenének.

Olvastam az egyik hozzászólásban, hogy gyermek-orvosokká kellene kiképezni a theologusokat. No ezt az elmondottak után épenséggel időszerűtlen eszmének tartom. Bárcsak jó káplánokká tudnók kiképezni őket. De bizony én már akadtam olyan negyedéves theologusra, aki keresztelest és konfirmációt egyáltalán nem is látott. A hozzám kerülő segédlelkész urak pedig pl. a beteglátogatásról s betegeknél az úrvacsora kiszolgáltatási módjáról rendszerint semmit se tudnak.

Ezzel kapcsolatosan megállapíthatom, hogy jelenleg nyolc végzett hittanhallgatónk van beiratkozva a debreczeni jogi fakultásra, akiket, fájdalom, nem csupa tudományzomj unszolt az újabb diplomaszerezés útjára. Hogy jó néhány bölcsész is van a végzett theologusok sorából, azt még aggasztónak se tartom felettébb — tehát fel sem panaszlom —, mert remélem, hogy ők csak megmaradnak anyaszentegyházunk kebelén? . . .

Végeredményben az a szerény véleményem nekem is, mint több előttem szólónak, hogy a theologus nevelést vonzóbbá, praktikusabbá és életteljesebbé kellene tenni. És ha ez a kérdés végre-valahára odáig érlelődik, hogy órallóink nekifognak a theologus nevelés reformja megkoncipiálásához, legyen szabad kérni, hogy a tudós professzor urak mellé hívjanak be a bizottságba vérbeli gyakorló és pedig belmisszióval is foglalkozó lelkészeket is. Addig is, amíg ez elérkeznék, találtassék út és mód arra, hogy a lelkészképzőintézet órái keretében egy-egy gyakorló lelkész is szóhoz juthasson. A VII—VIII. osztályosok közül a leendő theologusok kiválasztását s előzetes tervszerű, lehetőleg internátusi nevelését igen helyesnek tartom én is. Fel lehetne erre használni a Kálvineumot; Hajduböszörményben úgy sem nagy a VII—VIII. oszt. tanulók száma. Be lehetne ott erre okkal-móddal rendezkedni. Végül sürgetősnek tartom a debreczeni lelkészképzőnél a pater familias, vagy mint Nagy J. tábori lelkész barátom r. kath. példán nevezi: spiritualis állás betöltését, ki családjával ott laknék és élne theologus fiaink között.

És még csak egy-két szót a segédlelkészek és lelkészek neveléséről. Előre bocsátom, hogy tisztában vagyok azzal, hogy az öregebb fákat már nem lehet lesz hajlítani. A még hajlíthatók hajlítására gondolatom ez:

Elsősorban is a már sokszorosan letárgyalt belmissziói munkát intézményesen meg kell indítani. A persuasion már túl vagyunk. Vessük kezünket az eke szarvára! A kerületek állapítsák meg, hol, minő belmissziói munkára van szükség; ezeknek végzésére dolgoztassanak kiszabályzatot s annak megtartását tessék egyszerűen kötelezővé tenni. Szerintem ez a módszer segít egyedül. Ha egy-két nyugdíjazás iránti kérvény lesz eleinte az eredmény: semmi veszedelem nem származik belőle. Legfeljebb ugyanannyi jogász-theologus félbehagyja a jogi studiumokat.

Másodsorban kötelezővé tenném minden lelkészre, sőt segédlelkészre az egységes minta szerinti szolgálati napló vezetését. Hadd jöjjön csak napvilágra, hogy ki mit dolgozik? (Aki pedig a napló vezetésébe „poézist“ vinne be, annak a leszerelésére is meg tudnám mondani annak idején a megfelelő módszert. . .) A naplóban szerepeljen ott minden szolgálat, a textus, a magán-olvasmány, az önképzés stb. A naplók tanulságai alapján lehetne majd a lelkészi munkakör hiányait pótolni, vagy e téren újabb irányelveket felállítani.

És végül tessék a lelkészek szakszerű és időszerű továbbképzéséről ugyanúgy intézményesen gondoskodni. Élvezzen a lelkész pár hetes szabadságot, ilyenkor helyébe küldessenek legátusok. Az így üresen maradó internátus befogadhatná a „holtig tanulni vágyó“ atyákat s az egyetem vagy lelkészképző számára gyönyörű munkatér nyílnék! Ez lenne a nagyszerű „*university extension*“.

(Itt jegyzem meg zárjel között, hogy évekkel ezelőtt hallottam egy róm. kath. plébánostól, hogy a jezsuiták hazánkban ma főképen és mindenek felett a gyakorló lelkészek továbbképzésével, pasztorizálásával és *irányításával* foglalkoznak. Ezt mi nem is sejtjük. . .)

Hamarosan papírra vetett gondolataimat fogadják szívesen lelkésztestvéreim. Ne essék zokon, ha itt-ott radikális eszközöket is ajánlok. Erős, céltudatos, egységes eljárás nélkül a lelkésznevelés megreformálásából nem lesz soha semmi. Ezt hiszem és vallom.

Uray Sándor.

Halottaink.

Kunói Kollonay László kőmörői lelképásztor életének 30. évében, november hó 17-én, boldog házasságának második évében, spanyol járványban elhunyt. Istentől nyert tehetsége nagy szorgalommal, kiváló rendszeretettel, hivatása iránt érzett odaadó buzgósággal párosult, ami által rövid életét becsessé, értékessé s a mennyei Atya előtt kedvessé tette. Emlékét nemcsak szerettei, hanem barátai és ismerősei, úgyszintén gyülekezetének tagjai áldó kegyelettel őrzik.

Szűcs Lajos nagybányai (Somogy m.) lelkipásztor október hó folyamán áldozata lett az országos járványnak. Az ifjú lelkipásztor theologiai tanulmányait Debreczenben végezte s itt egyike volt azoknak, akik a Magyar Evangéliomi Diákszövetséghez a megalakulás legkezdetén szívvel-lélekkel csatlakoztak. Debreczeni tanulmányai után egy évet Edinburghban töltött. Becsületes, kegyes, igazi keresztyén lelkületű egyéniség volt, akinek korai elhunytá nagy veszteség egyházunkra.

Midőn az Úr eme két sáfára emlékenél megállunk, szemünk könnybe borul. Nem őket siratjuk, akik hitökkel már-e földön Krisztusha kapcsolódva, Ővele vannak az örökkévalóságban is, hanem mi magunk, egyházunk miatt kesergünk, amely úgy vezetőiben, mint lelkes munkásokban egyre-másra súlyos csapásokat és megróbáltatásokat él át. Az Úr legyen mindnyájunkkal!

Különfélék.

Baltazár püspök nyilatkozata. A debreczeni napilapokból közöljük a következőket: A református egyház vezetőségének eljárását az újabb alakulásokkal szemben kritika tárgyává tették, mellyel szemben Baltazár Dezső dr. püspök a Lelkészegyesület legközelebbi számában a tényállást megvilágosító nyilatkozatot közöl. Itt közöljük rövid tartalmát a nyilatkozatnak.

Mindenek előtt tudatja, hogy a magyarországi református lelkészek nevében s utolagos jóváhagyásuk reményében képviselte őket Csikesz Sándor titkárral együtt a nemzeti tanács nagyválasztmányában 1918 november 16-án és ott a köztársasági államformát megállapító határozat meghozatalában részt vett. A magyar kálvinista papság hagyományos szellemének megfelelőleg járt el, mikor így tett, hiszen Magyarország függetlensége és önállósága legszentebb eszményük volt a protestánsoknak s ha a népakarat köztársasági államforma mellett nyilatkozott meg, a népakarat előtti meghajlás nekünk, reformátusoknak elsőrendű, elveinkből folyó kötelességünk. Konstatálja azt is, hogy ezen határozat meghozatalára minden faktor részéről a megfelelő nyilatkozat megtörtént s az új korszakkal együttjáró s az általános választói jogban kifejezésre jutó egyenlőséget, a sajtószabadságot, a nép földhöz jutásának, a gyülekezés szabadságának kimondását, csak mint a református elvek diadalra juttatását üdvözölheti.

Emlékezetül a lapokban többször szóvá tett s egyházkerületi elnökségek által aláírt körlevél létrejöttének történetét is közli, mivel az teljesen elferdítve jutott a közönség tudomására.

A körlevél megszerkesztésére a kezdeményezést Petri Elek dunamelléki püspök tette meg, ki október 30-án felkereste dr. Baltazár Dezsőt Budapesten s kérte őt a hívek tájékoztatása végett egy ilyennek megszerkesztése céljából az egyházkerületi elnökségek értekezletre való összehívására. November 1-én 10 órakor tartott meg dr. Baltazár Dezső, Petri Elek, Németh István püspökök, Czinke István h. püspök, gróf Degenfeld József, Dókus Ernő főgondnokok jelenlétében ez az értekezlet, amely megállapította a Nemzeti Tanácshoz szóló átiratot s egyúttal a már emlitett körlevél tartalmát is, amelyen annyi változtatás történt később, hogy a dinasztikus hűség helyére a „a népuralmi alkotmányos magyar királyság intézményéhez” való hűség tételét.

Az események akkoriban egy nap alatt századok haladtak. A november 1-én és 2-án a budapesti lapokban megjelent közlemény semmi megbotránkozást nem

keltett, hiszen gróf Károlyi 1918 október 31-én tette le, mint a magyar királyi kormány feje a király iránti hűség esküjét, az alól az eskü alól november 1-én mentetett fel, úgy, hogy erről a közönség csak az esti lapokból értesült. Az egyházkerületi elnökségek körlevele ezek szerint a királyság jogi és tényleges állapotában készült.

Az emlékirat megállapítja még, hogy a lapok mily hangon írtak akkor még pl. a volt király kéziratáról, melyet az általános választói jogról kiadott, mellyel szemben az emlékirat szerzője 1917 októberben is bátran kimondta „felfelé”, hogy „önkéntes” igazságot mi reformátusok nem tapasztaltunk s maga a király előtt szemtől-szembe hangsúlyozta, hogy mi nem szolgálunk, hanem szabad emberek s velünk egyenlő ember ő is, csak a szolgálatban előbbvaló.

Igy kell mindent a maga idején és körülményei szerint megítélni, különben igaztalanságot követünk el az ártatlanságon.

A kultuszminisztérium államtitkár. A vallás-és közoktatásügyi minisztériumban az országos nagy átalakulással kapcsolatban bizonyára sok nagy munkához készülnek. Erre vall legalább, hogy ötre emelték az államtitkári állások számát. Az államtitkárok elseje *Juhász Nagy Sándor* debreczeni presbiter, kinek szép tehetségét, alapos tanultságát, nagy munkaerejét és jóakarátát közelről ismerjük. *Neményi Imre* is hitsorsosunk és régi kipróbált erőssége a minisztériumnak. Ugyancsak régi munkás *Tóth Lajos*, ki évek óta vezeti a főiskolai ügyeket kiválóan nagy hozzáértéssel és kálvinista egyenességgel. A negyedik református államtitkár *Imre Sándor*, eddig a pedagógiai igazgatója, — nagynevű *Imre Sándor* unokája s *Imre József* kolozsvári egyetemi tanár fia, a legkiválóbb tudós pedagógusok egyike, akinek a közigazgatás szolgálatába vonásával sokat vesz a tudomány. Reméljük azonban, hogy e kitünőségünk új és szép munkakörében is építeni, nevének s egyházunknak dicséere válni fog. Az ötödik államtitkár *Kernstock Károly* jeles festőművész.

A Protestáns egyházi és iskolai lap az egyházkerületi elnökségek körlevelének kibocsátását alkalmul használja arra, hogy egyházkerületünk püspöke ellen régóta fennálló s már máskor is kiméletlenül megnyilatkozott ellenszenvének kifejezést adjon. Ezekben a nehéz időkben bizony lehetne más dolgunk is, mint egyházunk választottainak támadása. Ahol a vezetőket úgy küldik az egyház nyakára, ott még helyén lehet az ilyen fellépés. Ám az egyház által választott — s még milyen nagy felbuzdulással választott! — vezető ilyen módon támadása kisebbitése magának a választó egyháznak is.

Országos református tanács néven — értesülésünk szerint — Budapesten a református egyház körül buzgólkodóknak szabad szervezete van alakulóban, amelynek főprogramja, hogy a zsinat mondja ki magát felszólottnak, legyen minden tisztségre azonnal általános tisztújítás, azután pedig szünjön meg minden hierarchikus különbség a lelkészek közt, konvent helyett legyen évenként zsinat, egyház és állam teljesen szétválasztandó s a belmisszióra különös súly helyezendő. Mi minden oly alakulást, mely egyházunk javát célozza, örömmel üdvözlünk s a program — ha értesülésünk helyes — olyan, melynek egy részét évek óta hirdetjük. De nem látjuk távolinak az aggodalmat, hogy ha nem törvény által kívánt általános tisztújítást fogadunk el, a hívek nem fogják belátni, hogy a *tisztújítás alól miért legyen a papi hivatal kivétel*. Ez pedig sok ellen-

kezésre vezethet hívek és lelkészek közt. Továbbá úgy véljük, sokkal jobban belemásztunk (— amit mi mindig kárhoztattunk —) az állammal közösségbe, semhogy a teljes szeparációnak azonnali megvalósítását *egyházunknak és szolgálóinak teljes anyagi romlása nélkül* most kerestül vinni lehessen.

Weszprémy Zoltán lemondott Hajdu vármegye és Debreczen város főispáni tisztéről. A nemes gondolkodású, puritán lelkű ember mindenki nagyrabecsülését viszi magával a nyugalomba. Helyette Hajdumegye főispánja **Rásó István** eddigi vármegyei főjegyző, néhai Rásó Gyula volt e. m. gondnok fia, az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye világi főjegyzője lett. A Debreczen városi főispánság teendőivel pedig, mint kormánybiztos **Handler Gyula** bízott meg, ki mint a debreczeni szociáldemokrata pártnak egy évtized óta titkára, szervező erejének kiváló bizonyosságát adta. Tudomásunk szerint ez az első eset, hogy a kálvinista Róma-főispáni székebe nem kálvinista ember ül. De a belügyminisztériumban most közvetlen tapasztalat alapján ismerik a debreczeni viszonyokat és debreczeni embereket s így bizonyára alapos megfontolás után esett a választás a mindenesetre kiváló tehetségű szociáldemokrata párt titkára.

Segédlelkészt keresek.

Fizetése: teljes ellátás és havi 150 kor. Kötelessége: lelkészi teendők végzése és a tanító elhalalozása miatt, a téli hónapokban az iskolás gyermekek oktatása. Állás azonnal elfoglalandó. Nagy István lelkész. Gemzse. u. p. Gyüre.

8591—918. Pályázat

a békésbánati református egyházmegyébe kebelezett makó-ujvárosi református lelkészi állásra.

Javadalom: 1. Kézpénz 1070 kor. előzetes negyedévi részletekben az egyház pénztárából; 2. Kataszteri birtokív szerint 55 kat. hold föld használata; adóját az egyház fizeti; 3. A közös legelőn két tehénjárás haszonélvezeti joga; 4. Öt öl puha tűzi fa a várostól házhoz szállítva; 5. Stóla az egyházkerület határozata szerint; 6. Természetbeni lakás.

Ha az ujjvárosi lelkész az egyháznak szolgáltra nézve idősebb lelkészévé lesz, ezen 4/4 telek tanyaföld és járandóságai helyett 5/4 telek tanyaföld és járandóságait nyeri javadalmul s köteles lesz ezért az elnöki teendőket végezni.

A beruházások költsége az özvegyvel leendő megegyezés alapján fog megállapíttatni.

Az özvegy kegyeleti ideje 1919 október 1-ig tart s így az állás ekkor foglalandó el.

Az E. T. II. t. c. 16. §-a értelmében felszerelendő pályázati kérvények 1918 dec. 15-ig küldendők be Futó Zoltán békésbánati református espereshez Szentésre.

Debreczen, 1918 nov. 18.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Megjelentek !!

WOLHYNIÁBAN.

Irta **Göde Lajos**, szekszárdi ref. lelkész.
Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek. Irta **Jánosi Zoltán**.
Ára kötve 10 korona.

IMÁDSÁGOK.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre.

Irta: **F. Varga Lajos**.

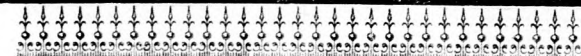
I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona
II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona
Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
DEBRECZEN.

A „HANGYA”

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők utbaigazításért a „Hangya” igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya” kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összforgalma 80.000.000 korona volt.

Földmivelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági berendezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbb tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.

HIVATALOS ÉRTESÍTŐ.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
8434—1918. szám.

Körlevél

valamennyi kebelbeli nagy. iskolaszéki elnök úrhoz és az összes alsó fokú iskolák tekintetes tanítóihoz.

Vonatkozással okt. hó 7-én 7118—918. sz. intézvénymre, a makktermés szedés idejének meghosszabbítása tárgyában kelt 193.076. sz. miniszteri rendeletet tudomás és mihez tartás végett az alábbiakban közlöm:

Vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

193.076—1918. VI. szám.

Folyó évi szeptember hó 19-én 169,102. sz. a. kelt rendelettemmel megengedtem, hogy az elemi népiskolák és ismétlő iskolák tanulói a folyó évi október havában a bükk- és tölgytermés összegyűjtésében közreműködhessenek.

Minthogy a makktermés gyűjtése csak most kezdődött meg és így az október havából még rendelkezésre álló néhány nap a gyűjtésnek eredménnyel való felvételére és folytatására nem elegendő, a hivatolt rendeletben foglalt egyéb rendelkezések fentartásával megengedem, hogy a gyűjtés — kedvező időjárás esetében — folyó év november havában is folytattassék. A gyűjtési eredményre vonatkozóan bekívánt jelentés november hó végén teendő meg az előírt módon.

Budapest, 1918 október hó 24.

Zichy.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.
8652—1918.

Körlevél

a tiszántúli református egyh.-ker. valamennyi lelkészéhez.

Alább közlöm a magyar hadügyminiszter úrnak az öt legfiatalabb évfolyamra vonatkozó behívási parancsát azzal, hogy tekintettel a közölt parancs teljesítésének országos fontosságára, minden egyes lelkész tartsa hazafias kötelességének azt a szószerűről kihirdetni, annak jelentőségét megmagyarázni s megtartására a híveket buzdítani.

Debreczen, 1918 november 22.

Atyafiságos szeretettel:
Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

Öt legfiatalabb évfolyamra vonatkozó behívási parancs!
Magyarország demokratikus függetlenségének, belső rendjének, lakossága személyi és vagyoni biztonságának,

valamint általában a törvényes rend fenntartásának biztosítására a magyar miniszterelnök 5220. eln. számú körrendelete alapján katonai szolgálattételre behívatnak, illetve benntartatnak:

1. Az 1896., 1897., 1898., 1899. és 1900. születési évfolyambeli katonailag kiképzett volt hadseregbeli (haditengerészeti), honvéd és népfőlkelő egyének, akik 1918 október 30-án tényleges katonai szolgálatban állottak. Ezen egyének a lakóhelyükhöz legközelebb eső gyalog-, huszár- vagy tüzérpóttestekhez, vagy kiegészítő parancsnokságokhoz, ahol pedig ilyenek nincsenek, a katonai állomásparancsnokságokhoz haladéktalanul bevonulni tartoznak.

Kivételt képeznek a főiskolai hallgatók, továbbá a nemzetőrség szervezése céljából soron kívül elbocsátott tanítók, tanárok és közigazgatási tisztviselők, akik ezen minőségüket igazolják, illetőleg a 28,127. eln. 1a. számú rendelettel elbocsátottak.

2. Az 1896., 1897., 1898., 1899. és 1900. születési évfolyambeli egyének, akik jelenleg vagy a hadrakelt sereg, vagy a mögöttes országrész bárminő alakulásánál katonai szolgálatot teljesítenek, továbbá azon fentnevezett évfolyamokba nem tartozó tartalékos és népfőlkelő tisztek, akik önként tovább szolgálni óhajtanak, további rendelkezésig katonai szolgálatban maradnak.

3. Azok, akiknek jelenleg érvényes felmentésük van, egyelőre nem kötelesek bevonulni. Ezekre vonatkozólag külön intézkedem.

Budapest, 1918 november 12.

Bartha Albert s. k.,
magyar hadügyminiszter.

8647—1918. szám.

Körlevél

a nagytiszteletű lelkész urakhoz.

Felvilágosításul, tudomás és mihez tartás végett közlöm, hogy a lelkészi ruhasegély kiutalásoknál gyakori az az eset, hogy a családi pótlék után járó illetmény (illetve a család tagok ruhasegélye) nincs kiutalva. Ennek az az oka, hogy a ruhasegély-igény bejelentő lapján annak idején a nagytiszteletű urak nem feleltek a családi pótlék összegére vonatkozó kérdésre. De nem is felelhetek mindnyájan, mert a családi pótlékok kiutalása még most is folyamatban van. Felkérem azért mindazokat, kik a családtagjaik után eső ruhasegélyeket nélkülözik s arra az 5547—918. sz. intézvény alapján (Hiv. Ért. 31. sz.) jogos igényt tartanak, hogy a ruhasegélyt kiutaló miniszteri intézvény (ha időközben kapnák meg a családi pótléket, úgy azon miniszteri in-

tézhvény) számára való hivatkozással a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz intézett kérvényeiket méltóztassanak hivatalomhoz felterjeszteni.

A kérvény kísérő levelében az itteni hivatali szám feltüntetése a kérvény gyorsabb felterjesztését segíti elő.
Debreczen, 1918 november hó 21-én.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

8472—1918. szám.

Minden readü és fokú iskolák igazgatóságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnak folyó évi november hó 5-én 200.531. számú rendeletét alább közlöm megfelelő alkalmazkodás végett.

Debreczen, 1918. évi november hó 16.

Tisztelettel:

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.

200.531—1918. VI/a. szám.

Amiért nemzedékek hosszú sora hiába küzdött: édes hazánk önállósága és függetlensége valóra vált.

Az 1918. évi október hó 31-ére virradólag a nagy idők szavát megértő, a hazaszeretet szent tüzétől hevített erős akaratú és cselekvésre kész férfiakkal az élen, a magyar nép a saját sorsának intézését kezébe vette; a megalakult Nemzeti Tanács vezetése alatt pedig méltóságteljes komolysággal és elhatározással kimondta hazánk önállóságát és függetlenségét és az első magyar népkormány megalakításával egyszerre elhárította azokat az akadályokat, amelyek kulturális, gazdasági és szociális haladásunknak és fejlődésünknek útjában állottak.

Elértük végre azt, hogy olyan életet kezdhetünk, amelyben a népért együtt fogunk dolgozni a néppel és amelyben a kötelességtudás és a megértő szeretet lesznek vezéreszméink. Az egyenlőség, testvériség és szabadság ezután nem lesznek többé csak jelszavak, hanem cselekvésünk irányítói, amelyekkel annyi megpróbáltatáson átment népünk érdekeit szolgálni fogjuk, amivel egyszersmind édes hazánk javát, szabadságát és haladását biztosítjuk.

Most, amidőn ujjongó öröm tölti el szívünket, hogy azt a napot megértük, amely a háborút is örökre elnémitja és a felszabaduló gazdasági erőket a nemzet összesége javára biztosítja, szükségesnek tartom, hogy a most lezajlott korszakalkotó események fontossága és jelentősége megfelelő közlés mellett, a nemzet jövő reményének, a tanuló ifjúságnak köztudatába is belevitessék.

Felkérem ennél fogva az illetékes tényezőket, hogy minden iskolában, ahol a tanítás folyik, a jelen rendelet vétele utáni napnak első tanítási órájában, minden olyan iskolában pedig, ahol a tanítás vagy járvány miatt, vagy egyéb okból szünetel, a legelső tanítási napnak ugyancsak első órájában a fentebb vázolt eseményeket és ezeknek késő időkre kiható nagy következményeit a tanuló ifjúság értelmi színvonalához szabott lelkes tanítás vagy előadás keretében az ifjúsággal megismertessék.

Egy tanítós iskolában a tanító maga, több tanítós iskolában és a középfokú iskolákban az igazgató, vagy akadályoztatása esetében az iskola egyik tanárja vagy tanítója az egész tanári vagy tanítótestület jelenlétében, az iskola dísztermébe, tornatermébe, vagy nagyobb termébe összegyűjtött ifjúság előtt ismertesse, az eseményeket és azt az új alakulatot, amelyből hazánkra egy szebb és boldogabb jövő fog elkövetkezni.

A megtartandó előadás előtt a Hymnuszt énekeltessek el; az előadás után pedig a Szózatot.

Ennek megtörténte után pedig a tanuló ifjúság rendes tanítási órákra vezetendő, amely órák ezen a napon is pontosan megtartandók.

A most lezajlott eseményeket és azoknak nagy kilátását legjobban hazánk tanárai és tanítói tudják méltányolni; bizton remélem ezért, hogy az elrendelt előadás úgy tartalmilag, mint hatásában méltó lesz magához a korszakalkotó eseményhez, de méltó lesz egyszersmind a tanuló ifjúság oktatóinak eddigi kiváló tanítói és nevelői munkásságához.

Budapest, 1918 november hó 5.

Lovász s. k.

Pályázati hirdetés

a sarkadi református népiskola VII-ik tanítói állására.

Javadalma: az egyháztól évi 800 korona. Lakbére 250 korona. Az államtól törvényes fizetési kiegészítés.

Kötelessége: a presbitérium által kijelölt osztály, vagy osztályok tanítása. Kántor akadályoztatása esetén templomban és temetéseknel a helyettesítés.

Férfi pályázók előnyben részesülnek.

Pályázati határidő december 4.

Az állást választás után el kell foglalni.

Sarkad (Bihar vm.), 1918 nov. 12.

Balog Ambrus,
iskolaszéki elnök,

2—2

A zsarki nőtanítói állásra

hirdetett pályázat határideje december 20-ig meghosszabbíthatik.

Presbitérium.